

De nauwe doorgang

Zondagmorgen 24 augustus 2025, Sint Catharijnekerk, ds. Eibert Kok

Lezing: Lucas 13: 22-30

Mijn vader vertelde ooit een verhaal uit de tijd dat hij nog bij Vroom en Dreesman in Zwolle werkte. Hij werkte daar bij de servicedienst die elektrische apparaten, wasmachines en zo, bij mensen thuis installeerde. Op een keer had een collega van hem een nieuwe bestelwagen gekregen. Maar al op de eerste dag had die beste collega schade aan de bovenranden van de achterbak. Geen idee hoe het gebeurd was. Auto naar de reparateur. Maar de auto was gerepareerd en de binnen de kortste keren had die weer schade op dezelfde plek. Wat bleek? Die nieuwe bestelwagen was net iets hoger dan de oudere. Vroom en Dreesman zat in de binnenstad van Zwolle. De weg om daar te komen was via de oude middeleeuwse Sassenpoort. Die nieuwe bestelwagen paste net niet door die oude poort. De resten hingen nog bovenaan de poort.

Aan dat verhaal moest ik denken bij het Bijbelgedeelte van vandaag waar Jezus zegt: 'Doe alle moeite om door de smalle deur naar binnen te gaan.' Dus een doorgang waar je niet makkelijk royaal doorheen kunt, maar waar je moeite voor moet doen. Dat past niet zomaar.

Jan Luyken maakte driehonderd jaar geleden deze afbeelding en eigenlijk zegt die alles. Links een man met een vorstelijke mantel, met een wereldbol met kruis erop in zijn handen, een rijksappel, een meestal gouden bol met daarop een kruisje. Die bol stelt de wereld voor, en de persoon die hem vasthoudt een vorst, een koning of een keizer, dus symbool van macht en rijkdom.

En als we het op onszelf betrekken: alles wat wij bezitten aan rijkdom en invloed, al ons hebben en houden. Daarmee kun je niet door die nauwe opening. Dat lukt maar op één manier, door dat alles uit handen te geven, en misschien ben je dan nog wel te groot voor die opening, en moet je nog meer moeite doen om erdoorheen te passen.

'Doe alle moeite om door de smalle deur naar binnen te gaan, want velen, zeg Ik jullie, zullen proberen naar binnen te gaan maar er niet in slagen.' Jezus spreekt deze woorden als reactie op een vraag die Hij krijgt: 'Heer, zijn er maar weinigen die worden gered?'

Ik moet denken aan wat ik afgelopen week las. In christelijk Amerika is een discussie ontstaan na een uitspraak van Donald Trump in een interview afgelopen week. Terloops maakte Trump een opmerking dat hij misschien in de hemel kan komen als hij de oorlog tussen Rusland en Oekraïne zou helpen beëindigen. Verschillende kerkelijke leiders reageerden daarop. Sommige: dat Trump hiermee laat zien niets van het evangelie begrepen te hebben.

Ik denk dan: daar heb je deze uitspraak in dat interview niet voor nodig, dat zie je zo wel, maar dat terzijde. Sommigen wezen erop dat wij niet in de hemel komen door onze eigen goede werken, maar door Gods genade. Dat is ook mijn overtuiging. En misschien zou Trump dat plaatje van Jan Luyken eens goed moeten bekijken.

Maar met die uitspraak van Trump zitten we mogelijk wel in de sfeer die de vraagsteller in het Bijbelgedeelte voor ogen heeft: gered worden, deel krijgen aan Gods koninkrijk, in een leven ná dit leven.

En ik ben in het pastoraat meermalen mensen tegengekomen die echt zitten met die vraag, soms zelf tobben over die vraag, of Gods heil wel voor hen bestemd is, of ze wel in vrede kunnen sterven. Soms is dat ontstaan en gevoed door een manier van preken waarin die deur naar Gods koninkrijk zo klein mogelijk wordt gemaakt. Het is maar een kleine uitverkoren schare die gered wordt, en de kans dat jij daarbij bent is niet zo groot. Misschien heeft die vraagsteller in het Bijbelverhaal ook wel zulk soort gedachten.

Wat is het antwoord van Jezus? Opvallend is dat Jezus geen antwoord geeft op de vraag naar hoeveel. Ja, er zijn velen die misgrijpen, maar dat zegt niets over hoeveel er wél gered worden. Eigenlijk doet die vraag er helemaal niet toe, zo lijkt het. Want die vraag houdt het theoretisch, beschouwend. Jezus wijst direct naar die persoon zelf: Doe alle moeite. Jij moet je niet druk maken over aantallen, jij moet zélf alle moeite doen.

En dan gaat het over een smalle deur. Dat geeft de indruk dat je er niet zomaar komt, en dan gaat het daarna over een deur die gesloten wordt, waar je echt niet meer binnenkomt. Dus dat kan de indruk wekken dat dat aantal wel niet zo groot zal zijn. Maar dan eindigt het weer met: uit het oosten en het westen en uit het noorden en het zuiden zullen ze komen, en ze zullen aanliggen in het koninkrijk van God. Ineens komt de hele wereld in beeld en zie je mensenstromen overal vandaan komen. Dat zijn er niet weinig, maar ontzettend veel.

Maar dan is er gelijk weer een disclaimer, bedenk wel: er zijn laatsten die de eersten zullen zijn, en er zijn eersten die de laatsten zullen zijn. Je kunt blijkbaar, en dat was ook al aan de orde bij die gesloten deur, misgrijpen. Het is niet vanzelfsprekend.

Hoe kan het dan mis gaan?

Een paar grotere lijnen in het Lucasevangelie kunnen helpen ter verduidelijking. Allereerst: bij Lucas speelt Jeruzalem een centrale rol. Daarmee begint het gedeelte van vandaag 'Op weg naar Jeruzalem ...' Daarmee wordt natuurlijk in eerste instantie gewoon die geografische stad in Israël bedoeld, daarheen is Jezus onderweg. Maar is er nog een andere laag, een laag die uitstijgt boven het historische Jeruzalem. Dan gaat het over de droom die ook altijd met deze stad van de vrede verbonden is. Het visioen van het nieuwe Jeruzalem – een motief in de Bijbel – als stad zoals God die als het ware droomt. Een stad van vrede en verzoening, een stad waar gerechtigheid heerst en iedereen tot hun recht komt. De stad waar uiteindelijk alle volken zullen toestromen. Dat is het Jeruzalem van het profetische visioen, van Jesaja tot aan Johannes in zijn Openbaring. De Bijbel eindigt in Jeruzalem – het visioen van het hemelse Jeruzalem, waar het goed is, waar God zelf het licht van die stad is.

Onderweg naar Jeruzalem klinkt die vraag: zijn er maar weinigen die gered worden? Jezus negeert die vraag: 'Doe alle moeite om door de smalle deur naar binnen te gaan – velen zullen het proberen maar er niet in slagen.'

Dan gaat hij door met de vergelijking met de heer des huizes, die de deur al dicht heeft gedaan, zodat degenen die kennelijk te laat aankomen tevergeefs aan de deur kloppen. Het klinkt allemaal niet prettig. De deur zit op slot en de heer des huizes is onverbiddelijk. Ik ken jullie niet, waar komen jullie vandaan?

En dan wordt het nog erger: Weg met jullie, onrechtplegers! En dan dat we, in de woorden van Jezus, Abraham, Isaak en Jakob en al de profeten in het Koninkrijk hun plaats hebben, maar dat je zelf buitengesloten wordt.

Jezus gebruikt hier natuurlijk beeldtaal en vergelijkingen en die hebben altijd iets van overdrijving in zich. Maar dan nog. Waar komt opeens die zware beschuldiging vandaan: Onrechtplegers!?

Naast het motief van Jeruzalem is er het motief van de profeet. Jezus wordt door het hele evangelie heen getekend als de profeet, de beloofde profeet die de toekomst van God aankondigt en vestigt. Dat kun je op allerlei plaatsen aanwijzen. Het antwoord van Jezus vandaag, op de vraag of er weinigen gered worden, onderweg naar Jeruzalem, kun je pas goed begrijpen tegen de achtergrond van deze profetische traditie. Dit is profetentaal.

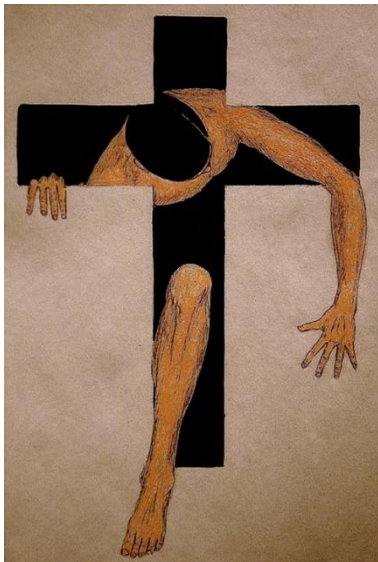
Wat is nu het kenmerkende van de profeten van Israël? Niet zozeer dat ze de toekomst voorspellen. Profeten zijn van God gezonden mensen, die niet alleen met de toekomst bezig zijn, maar vooral met het heden. Die de mensen in hun tijd, de koningen en de machthebbers en het gewone volk, terugroepen van hun verkeerde praktijken. Profeten klagen het onrecht aan en de scheve verhoudingen stellen ze aan de kaak. Profeten leggen de vinger op de zere plek. De stem van de profetie is de stem tegen het onrecht. Tegen machthebbers, heel godsdienstig soms, die muren bouwen, of die mensen buitensluiten, uitbuiten, onderdrukken, van hun rechten beroven. Maar het is ook de stem die belooft dat God reddend ingrijpt, dat in zijn toekomst de laatsten de eersten worden. Wie nakomt, gaat voorop.

De mensen die in de beeldspraak van Jezus tevergeefs aankloppen bij de heer des huizes, ze verweren zich: we waren erbij, u bent een van ons. Maar dat is niet genoeg als het niet samen gaat met daden van gerechtigheid. Met geloof in de praktijk. Daar komt het op aan. Dat is de profetische boodschap in heel Jezus' onderricht en zeker een accent dat in dit evangelie van Lucas sterk wordt benadrukt. Geloof uit zich in daden. Omdat het daaraan ontbreekt, laat Jezus hier de heer des huizes in zijn beeldspraak dat scherpe woord 'onrechtplegers' gebruiken. Ook dat is profetentaal, letterlijk zo terug te vinden bij de profeten van Israël. Onrechtplegers. Om de dingen die je fout doet of vanwege de dingen die je nalaat, misschien nog wel meer.

Ik hoor dit verhaal vooral als een dringend oproep om werk te maken van je geloof.

Iederéén kan door die poort, het aantal is ongelimiteerd, net zoals door de oude Sassenpoort in Zwolle ontelbare auto's kunnen, als je maar zorgt dat ze passen, klein zijn.

Doe daarvoor alle moeite!

Ik kwam deze tegen, van David Hayward, een Canadese kunstenaar.

Hoe kom je door die opening? Kruisvormig. Als Jezus. Achter Hem aan. Zijn weg gaan, dat kost moeite, veel moeite soms, zijn weg van vertrouwen, overgave en inzet, de weg van de liefde, op weg naar Jeruzalem.

Uit het oosten en het westen en uit het noorden en het zuiden zullen ze komen, en ze zullen aanliggen bij het feestmaal in het koninkrijk van God.